

УДК: 241.511:265.31/.34

М 30

Дарина МАРЦІНОВСЬКА

РОЛЬ РАЦІОНАЛЬНОГО В РЕЛІГІЇ В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПАПИ БЕНЕДИКТА XVI

У статті розглядається проблема раціонального в релігійній вірі на прикладі вчення кардинала Йозефа Ратцінгера – папи Бенедикта XVI. На фундаментальних працях папи розкривається місце раціонального у становленні системності та істинності християнства як найбільш універсальної та раціональної релігійної культури. Аналізується трактування папою Бенедиктом XVI ролі раціонального в соціальній природі релігійної віри як синтезу істини і християнських чеснот віри, надії і любові, в основі якого лежать морально-етичні домінанти, започатковані святим папою Іваном Павлом II.

***Ключові слова:** папа Бенедикта XVI, раціональне в релігійній вірі, християнська релігія, релігійна культура, християнські чесноти.*

Постановка проблеми. Проблемі місця і ролі раціонального в релігії, зокрема – в християнстві, впродовж останнього століття приділяється багато уваги. Так, у католицизмі, починаючи від Першого Ватиканського собору (1869 – 1870), раціональність віри розглядається як невід’ємна складова буття людини. Ця теза була розвинута Другим Ватиканським собором (1962 – 1965) і пособоровими папами – Павлом VI (1963 – 1978), Іваном Павлом II (1978 – 2005), Бенедиктом XVI (2005 – 2013). Для документів соборів і праць вказаних понтифіків було характерним опертя на нову євангелізацію як генеральну мету діяльності Католицької Церкви щодо

розвитку віри, оскільки нова євангелізація, за висновком папи Павла VI, висловленим у його Апостольському посланні «*Evangelii nuntiandi*», «має шукати відповідних засобів і мови, щоби проголошувати і нагадувати Об'явлення Бога та віру в Ісуса Христа» [5, 6]. Саме це завдання Церкви папа Іван Павло II розвинув у своїх працях, зробивши наголос найперше на духовних передумовах віри – на об'явленому Слові Божому, на святих Тайнах, на молитві, на соціально-культурній і морально-етичній сфері життя людини як дарі Святого Духа і передумові вдосконалення суспільства, на місійній діяльності Церкви задля поширення віри, які синтезуються і доповнюються раціональним у вірі.

Праці кардинала Йозефа Ратцінгера, а з 2005 до 2013 рр. – папи Бенедикта XVI, також відображають вплив завдання нової євангелізації, що він як папа засвідчив у проповіді ще 24 квітня 2005 року, підтвердивши усвідомлення Церквою обов'язку пошуку нових інструментів та нових слів, завдяки яким на «пустелях світу можна буде почути і зрозуміти слова віри, що відроджують життя – істинне життя, життя у Богові» [5, 7]. Ці слова визначили *мету* аналізу творчості папи Бенедикта XVI, оскільки в працях цього папи – одного із найвидатніших католицьких теологів кінця XX – початку XXI ст., багатолітнього професора фундаментальної і догматичної теології – виявляється глибокий, різнобічний підхід до аналізу релігійної віри. Понтифік як одну із головних домінант віри обрав її раціональну природу, а тому виявляє у своїх дослідженнях особливий інтерес до аналізу природи віри з раціональних, ґрунтовних – типово німецьких позицій та дає глибоку інтерпретацію богословським, духовним, філософським, соціальним, природничим, екологічним і політичним передумовам віри [22, 11 – 12; див.: 6]. Тому учення папи засвідчує, за висновком сьогоденішнього Апостольського нунція в Україні – архієпископа Томаса Едварда Ґалліксона, «цілісний характер християнської віри», котра відображає відповідальність католицизму «за весь створений Богом світ», «як невід'ємної складової християнської віри», «заснованої на житті у

Бозі», що є інтегральним виразником «екології людини» [7, 9; див.: 15, 10 – 13].

Праці кардинала Йозефа Ратцінгера – папи Бенедикта XVI – є взірцем глибокого проникнення у проблему істини християнської віри, яке базуються на класичній католицькій теологічній та філософській спадщині і здобутках природничих наук, а, отже, його погляди містять домінуючі раціонально-апологетичні акценти щодо феномену релігійної віри і місця в ньому Об'явлення Божого й виявляються у таких словах папи: «...віра – в творінні розуму. Якщо розум, може і не має можливості сам собі її створити, він все ж, прямує до неї і знаходить в ній ту відповідь, яку шукав» [10, 36]. У цьому контексті особливого значення набуває вияснення природи і місця раціонального у феномені релігії у працях папи Бенедикта XVI.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ми ставимо собі за мету виявити не лише суть і прояви сучасної релігійної віри, а й дослідити з раціональних позицій (як з позицій теологічних, так і світських наук) витоки і джерела віри в творах папи Бенедикта XVI. Так, у праці «В начале сотворил Бог... О творении и грехопадении», яку будучи іще кардиналом Йозеф Ратцінгер написав у 1996 р. і яка стала підсумком його попередніх публікацій (1979 – 1986) щодо проблеми раціонального у вірі у створення світу, робиться акцент на «розумності віри в творення» світу. У такий спосіб автор не лише аналізує з раціональних позицій передумови віри, але й яскраво виявляє своє раціональне трактування феномену релігійної віри, зокрема – біблійної картини сотворення світу, «розумність, якої примушує нас дивуватися» плану Творця [10, 37 – 39]. При цьому кардинал не обмежується лише теологічним поглядом на світ і на віру, але свідомо «залучає» до полеміки навколо проблеми віри думку навіть тих сучасних провідних вчених світового рівня, котрі відкидають всяку форму віри в Бога.

В іншому відомому творі «Сущность и задачи богословия», який побачив світ німецькою мовою 1993 року, кардинал Йозеф Ратцінгер наголошує, що основою будь-якої релігії є віра, а зерном

віри – істина, істинні знання. Як аргумент, він наводить системний порівняльний аналіз теології, філософії й інших наук. Зокрема автор наголошує, що внаслідок уніфікації технічної цивілізації філософська свідомість зазнала «фрагментизації», яка призвела до знищення безпосереднього змісту питання про істину: «Істину тепер можна встановити «науково»; вона міститься в практиці, яка творить майбутнє. Істина стає методом, де метод розвивається як форма визначення майбутнього» [13, 87]. Й. Ратцінгер розглядає феномен віри невіддільно від проблеми істинності, зокрема, істинності людської особистості, закладеної Богом, істинності покликання, так означуючи феномен істинності віри: «...віра за своєю суттю не містить нічого, що могла б вигадати людина, віра піднімається понад усім, що ми люди могли придумати. ...І тільки тоді, коли ми нарешті усвідомимо, що Він для нас щось зробив і що він є Богом для нас – лише тоді здійснюється те, чого ми потребуємо і на чому можемо оперти своє життя» [14, 28].

Тому Слово Боже завжди відіграло для Й. Ратцінгера засадничу роль в його тлумаченні релігії і віри, зокрема в контексті універсальності Слова [20, 8 – 20], яке автор розглядає джерелом динамізму та історизму віри, котра, за словами папи, є не теорією, а подією – живою історією [4, 21 – 22]. Звідси живим виявом, раціональною основою і реалізацією віри, її «виходом на практику життя» є Ісус Христос найперше історична постать, наділена історичним сотеріологічним виміром, а відтак саме Христос є тією Істиною, віра в яку робить «людину вільною» (Ів.: 8, 32), котра і складає основу діалектики й динаміки християнської віри [21, 15 – 16]. Це виявляється, зокрема, в радості, яку дарує віра, котра «виникає з того, що існує велика любов – ось що таке віра». Тобто радість – невіддільний супутник християнської віри, яка, за висловом кардинала, є невіддільна від непростого християнського буття і «яка робить це буття життям» [4, 26]. Тим самим, у праці «Сіль землі» Й. Ратцінгер показує себе переконаним августинінцем, розвиваючи кредо св. Августина, перейняте св. Томою Аквінським, оскільки розглядає віру у нерозривному зв'язку з розумом і, отже, кардинал

формулює власне кредо феномену віри: «Як творіння походить із розуму і є розумним, так і віра є, так би мовити, допіру сповненням творіння, а отже – дверима до розуміння. ...Тому вірити означає прийти до розуміння і знання» [4, 34 – 35].

Для того, щоб глибше зрозуміти значення раціонального у трактуванні релігійної віри папою Бенедиктом XVI, варто звернутись до його праць, котрі побачили світ вже в час його понтифікату, що допомагає краще виявити роль раціонального у віровченні цього папи.

Так, відома праця папи «Вера – Истина – Толерантность» (2005), яка була розпочата ним іще до початку понтифікату, вибудовує її нову перспективу бачення заново істини Благої вісті за посередництвом культури як невід'ємного виразника феномену віри [11, 40 – 41]. Це, на переконання автора, дозволило християнській вірі виявити себе «іншим культурам, сприймати їх в себе і прививати себе їм», що засвідчує справжній універсалізм цієї віри, котра «не видає себе за єдино значущу і не душить інших» [11, 98 – 99]. І тут папа робить надзвичайно важливий методологічний висновок стосовно місця раціонального у релігійній вірі: реалізація християнською вірою свого потенціалу можлива завдяки тому, що «сама віра – це культура. Віри, позбавленої одягів культури, не буває, як і не буває чистої релігії. ...Віра – це сама культура. Із цього випливає, що віра представляє собою самостійний суб'єкт – життєву і культурну спільність, яку називають “народом Божим”» [11, 112 – 114], а тому, на переконання папи, найбільш універсальною та раціональною релігійною культурою є християнська віра, яка й «сьогодні подає розумові ту основну форму морального розуміння, що або веде до певної очевидності, або принаймні обґрунтовує розумну моральну віру, без якої суспільство не вистойть» [15, 70 – 71].

Розмірковуючи над раціональною природою християнської віри а її ставлення до інших релігій, папа приходять до висновку: у вірі є дві позиції – інклюзивність і плюралізм, оскільки християнство займає своєрідне місце в духовній історії людства, бо «...християнська освічена віра і релігія не розділяються і не протиставляються одна одній, а зводяться в певне ціле, в котрому вони обидві пови-

нні взаємно очищати і поглиблювати одна одну». Крім того, як особливі характерні риси християнської віри богослов виділяє волю до раціональності і прагнення до пізнання та збереження своєї істинності як піднесення до загальнолюдського змісту і джерела поєднання людства через універсалізм християнства [11, 129 – 134]. Цей універсалізм християнської віри, як доводить папа, бере свій початок від реалізму біблійної віри, який відкидає просте символіко-міфологічне тлумачення питань віри, а шукає її раціональну основу [11, 145]. Підтвердженням цьому є вжите в Септуагінті – Біблії, перекладеній древньогрецькою мовою – ментально грецьке формулювання: «Як не вірите, не зрозумієте». Тобто, підкреслює Й. Ратцінгер, в такий спосіб у священному тексті віра інтелектуалізується, пов'язуючись з розумінням та розумом і у такий спосіб переноситься у раціональну площину [12, 64 – 65].

Наведені цитати яскраво виявляють позицію автора щодо ролі раціонального у релігійній вірі: він розглядає генезу цього феномену не як сліпе нагромадження незрозумілих парадоксів, не як прикривання поняттям тайни, коли розум вже не розуміє, що є надужиттям самої ідеї «тайни» [22, 8]. Натомість він підкреслює, що все це покликано не заперечувати можливість розуміння, але сприяти йому, а тому «віра не є знанням у сенсі технічного знання або його математичної формули», а об'єктивним шляхом св. Августина до істини, котрий «проходить не через знання, але через розуміння ...сенсу якому людина довірилася». А це дає право автору ствердити, що розуміння істини зростає лише з віри, тому віра й розуміння так само нероздільні, як віра і стояння на ґрунті раціонального, з огляду на те, що вони є не просто нероздільні, але й динамічні і діалектично пов'язані, позаяк «віра є чимось живим, чимось, що заповнює всю людину: її розум, її волю, її почуття» і оберігає християнина від духовного і навіть морального падіння [17, 11 – 12]. Під цим оглядом завдяки Ісусові Христу істинність релігійної віри набуває у папи Бенедикта XVI «історичної інтерпретації», що є близьким до філософії, принципова установка якої по відношенню до дійсності наголошує: цікавитись тим, що істи-

нне – нема сенсу; ми повинні ставити питання тільки про те, як нам поводитись із наявними фактами [15, 58 – 59].

Проблема істинності релігійної віри займає у віронавчальному вченні папи дуже вагоме місце. Вже від початку свого понтифікату Бенедикт XVI інтегрально представив новітні погляди Церкви на феномен релігійної віри у своїх енцикліках: «Бог є любов» – «Deus caritas est» (25.01.2006), «Спасенні надією» – «Spe salvi» (30.11.2007), «Любов у правді» – «Caritas in veritate», (29.06.2009). Дослідження цих енциклік засвідчило, що папа використовує для розкриття феномену релігійної віри синтез раціональної істини і християнських чеснот віри, надії і любові. Зокрема, папа Бенедикт XVI в енцикліці «Spe salvi» – «Спасенні надією» наголошує на покликанні людини до спасіння як передумови віри, що має громадський характер. Відповідно до цього, отці Церкви розуміють гріх як руйнування єдності людського роду, як розділення і розкол. Вавилонська вежа, місце змішання мов і роз'єднання, втілює собою корінь гріха. І так «відкуплення виявляється саме возз'єднанням, в якому ми знову стаємо єдиними, що відображається у всесвітній общині віруючих» [2, 20].

Покора – любов, як життєво реальна передумова релігійної віри, розвивається Бенедиктом XVI в енцикліці «Бог є любов» – «Deus caritas est» (2005) так: «Бог є любов, і хто перебуває в любові, той перебуває в Бозі, і Бог перебуває в ньому» (1 Йо.: 4, 16). Ці слова з Першого послання св. Йоана з дивовижною ясністю виражають суть християнської віри: людина стає християнином у результаті етичного рішення і не просто задля високої ідеї, а після зустрічі з подією, з Особою, яка відкриває в житті нові обрії і надає йому чіткого напрямку» [1, 5]. А тому не випадково в цій енцикліці папи акцентується увага на суспільно-соціальній складовій віри, яка є вираженням дієвої віри і любові, що відображені у таких словах: «Одним із найстрашніших видів бідності, які людина може пережити, є самотність. Точніше кажучи, й інші форми бідності, включно з матеріальними, породжуються через ізоляцію, відсутність любові чи складнощі з нею. Досить часто різні види бідності породжу-

ються відкиданням Божої любові... Людина є відчуженою, коли вона залишається самою або відірваною від реальності, коли вона відмовляється думати і вірити у певний Фундамент. ... Папа Павло VI зауважував, що “світ потерпає від браку думки”» [3, 87 – 88].

Загалом головні християнські моральні чесноти – віра, надія, любов – виявляють динамізм віри у творах папи Бенедикта XVI як такі, що здатні не лише подолати нинішню кризу релігійної віри і духовності, але й сучасні суспільно-соціальні виклики в світі. Ці домінантні характеристики віри обґрунтовуються і в енцикліці Католицької церкви «Lumen Fidei» – «Світло віри» (29.06.2013) [8], яка підписана нинішнім понтифіком – папою Франциском, але її співавтором, якому належить її задум, є папа Бенедикт XVI, котрим написані перший, другий і третій розділи, а папа Франциск написав вступ і четвертий розділ енцикліки [18; 19]. Ця енцикліка стала, з одного боку, інтегруючим підсумком трактування релігійної віри папою Бенедиктом XVI, в якому акумульовані головні попередні ідеї цього папи, а з іншого, – окреслила домінанти, а саме – соціальні і раціональні аспекти віри, не лише у навчанні віри нинішнього папи Франциска, але й католицизму другої половини XX – початку XXI ст. загалом [8].

Так, зокрема, в першому розділі енцикліки папа Бенедикт XVI вияснює доктринальну природу християнської віри, котра є виявом любові Бога до людей, дарунком Бога, завдяки якому людина ніколи не є одинокою, а тому для віри важлива спільнота, церковна домінанта (пп. 20 – 22) [8]. У другому розділі енцикліки папа Бенедикт XVI розкриває діалектику гармонійних взаємин віри та правди як раціональної причини віри, ілюструючи її висловом пророка Ісайї: «Якщо не повірите – не зрозумієте» (Іс.: 7, 9): «...людина потребує знань, потребує правди, бо без цього вона позбавлена опори, не поступає вперед. Віра без правди не спасає, не надає певності нашим крокам. Залишається лише гарною казкою, проекцією нашого прагнення щастя, тим, що задовольняє нас в такій мірі, в якій ми готові самі себе обманути» (п. 24). У цих словах виражена центральна тема понтифікату папи Бенедикта XVI, котрий у своїх працях під-

креслював, що в умовах сучасної кризи, дефіциту правди в світі людство шукає безпеки в технологіях, часто нехтуючи духовними знаннями і правдою, а тому віра без правди не рятує людство [8].

Вихід із цієї ситуації папа Бенедикт XVI бачить, як засвідчує третій розділ енцикліки «Lumen Fidei» (пп. 40 – 49), не лише в церковних таїнствах, але, найперше, в євангелізації, чим понтифік виявив свою вірність не тільки власним попереднім поглядам на проблему віри, але й підтримав актуальність євангелізації для поглиблення віри, активно проголошеної папою Іваном Павлом II [8].

Висновки. Аналіз висвітлення суті і форм прояву раціонального у релігійній вірі у працях папи Бенедикта XVI (кардинала Й. Ратцінгера), дав підставу констатувати, що однією із визначальних домінант віри папа обрав і досліджує впродовж останнього півстоліття її раціональну природу, виявляючи особливий інтерес до аналізу природи віри з раціональних, богословських, духовних, філософських, природничих і політичних передумов віри з позицій історизму, універсалізму та її культурного наповнення.

Системне дослідження папою проблем віри засвідчило, що віра постійно розвивається і актуалізується, кожне покоління через призму свого життя відкриває нові джерела і аспекти віри, при цьому для папи домінантою щодо християнського феномену віри залишається проблема істинності віри, що розглядається з томістичних позицій як співдія рішення розуму й Божої благодаті. А тому істинність віри, на переконання папи, впливає із людської чесноти послуху – це єдність волі людини із волею Господа, яка виявляється у покликанні людини до спасіння, котре складає онтологічну передумову віри.

Істинність християнської віри папа ґрунтує на історичній інтелектуальній зустрічі біблійної та християнської віри, засади котрої відображені у священних текстах, які стали зовнішнім історичним джерелом і досвідом, котрий не лише збагатив християнську віру, але й став базою для фундаментальних рішень вселенських соборів Христової Церкви щодо християнської віри, а завдяки цьому релі-

гійна віра інтелектуалізувалась, набувши тісного зв'язку з розумінням та розумом і таким чином перенеслася в раціональну площину.

Основою проникнення в проблему істинності християнської віри для папи Бенедикта XVI є класична католицька теологічна та філософська спадщина, а також здобутки природничих наук, що дало йому змогу виявити домінуючі раціонально-апологетичні акценти щодо феномену віри і місця в ньому Об'явлення Божого – Слова Божого та загалом сакрального в релігії, з якого все походить. Відтак основою будь-якої релігії є віра, а зерном віри, твердить папа, – істина, істинні знання. Як аргумент Бенедиктом XVI наводиться системний порівняльний аналіз феномену віри з позицій теології, філософії й інших наук.

Філософське бачення проблем віри папа розглядає крізь призму антропології і гносеології. Остання дає змогу простежити наявність двох моделей віри: гностичної, котра бачить творіння як джерело залежності, а Бога – як основу залежності, і християнської, яка трактує творіння як результат, плід великої любові Бога, якого ми пізнаємо через творіння і яке є джерелом віри й істини, пізнання якої робить людину вільною. При цьому папа дотримується гносеологічного трактування істини святим Августином, розглядаючи віру невіддільно від проблеми істинності як самої віри, так і істинності її носія – людської особистості, закладеної Богом, наділеної істинністю покликання, а тому папа визначає віру як велику любов, яка дарує велику радість, котра є невіддільним супутником християнської віри, і яка є невіддільною від християнського буття. Вона робить це буття життям, а відтак вірити – означає любити і коритися, а любити – вірити і коритися.

Література

1. Венедикт XVI. «Бог є любов»: енцикліка про християнську любов. Енцикліка вселенського архиєрея Венедикта XVI / Венедикт XVI. – Львів : Місіонер, 2008. – 57 с.
2. Венедикт XVI. Енцикліка «Спасенні надією»: про християнську надію / Венедикт XVI. – Львів : Місіонер, 2008. – 59 с.

3. Венедикт XVI. «Любов у Правді»: енцикліка про інтегральний людський розвиток у любові та правді / Венедикт XVI ; пер. з італ. О. Дверницького. – Жовква : Місіонер, 2010. – 128 с.

4. Венедикт XVI (Рацінгер Йосиф). Сіль землі: Християнство й Католицька Церва в XXI столітті. Розмова Петера Зевальда з Йозефом Ратцінгером / Ратцінгер Йосиф Венедикт XVI ; пер. з нім. О. Конкевича. – Львів : Місіонер, 2007. – 282 с.

5. Вислоцька А. Рік віри та нова євангелізація, або Над чим роздумує Синод єпископів Католицької Церкви / Ангеліна Вислоцька // Католицький вісник, 2012. – № 20 (545). – С. 6 – 7.

6. Відповідальність за створіння у вченні Папи Венедикта XVI: Екологічне вчення Церкви : у 2 т. / за ред. Володимира Шеремети. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2012. – Т. 2. – 128 с.

7. Галліксон Т.-Е. Вступне слово / Архієпископ Томаса Едварда Галліксон // Відповідальність за створіння у вченні Папи Венедикта XVI: Екологічне вчення Церкви : у 2 т. / за ред. Володимира Шеремети. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2012. – Т. 2. – С. 8 – 9.

8. Енцикліка «Lumen Fidei» – «Світло віри» Святійшого Отця Франциска єпископам, священикам, дияконам, богопосвяченим особам і всім вірним мирянам про віру (28.06.2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://christusimperat.org/uk/node/37364>.

9. Кардинал Равазі Д. Реколекції з папою / Кардинал Джанфранко Равазі / за матеріалами «Радіо Ватикан» // Католицький вісник. – 2013. – № 5 (554); 10 березня – 17 березня. – С. 11.

10. Ратцінгер Й. (Бенедикт XVI). В начале сотворил Бог... О творении и грехопадении / Йозеф (Бенедикт XVI) Ратцінгер. – М. : Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2009. – 137 с.

11. Ратцінгер Й. (Бенедикт XVI). Вера – Истина – Толерантность. Християнство и мировые религии / Йозеф Ратцінгер (Бенедикт XVI) ; пер. с нем. – М. : Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2007. – 367 с. – (Серия Диалог).

12. Рацінгер Й. Вступ до християнства: Лекції про Апостольський символ віри з новим вступним есеєм / Йосиф Рацінгер ; пер. з нім. О. Конкевича. – Львів : Місіонер, 2008. – 332 с.

13. Ратцінгер Й. (Бенедикт XVI). Сущность и задачи богословия. Попытки определения в диспуте современности / Йозеф (Бенедикт XVI) Ратцінгер ; пер. с нем. – М. : Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2007. – 144 с. – Серия «Современное богословие».

14. Рацінгер Й. (Венедикт XVI). Бог і світ. Таїнства християнської віри. Розмова Петера Зевальда з Йосифом Рацінгером / Йосиф Рацінгер Венедикт XVI ; пер. з нім. Н. Лозинської. – Жовква : Місіонер, 2009. – 420 с.

15. Рацінгер Й. Цінності в часи перемін. Долання майбутніх викликів / Йосиф Рацінгер ; пер. з нім. О. Конкевича. – Львів : Місіонер, 2006. – 168 с.

16. Шеремета В. Передмова / Володимир Шеремета // Відповідальність за створіння у вченні Папи Венедикта XVI: Екологічне вчення Церкви :

у 2 т. / за ред. Володимира Шеремети. – Т. 2. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2012. – С. 8 – 9.

17. Benedikt XVI. Josef Ratzinger. Unterwegs zu Jesus Christus / Benedikt XVI. Josef Ratzinger. – Augsburg : Sankt Ulrich Verlag, 2005. – 171 s.

18. Halbmayr A. Ein Dokument des Übergangs. Enzyklika «Lumen Fidei» (Licht des Glaubens) erschienen. Zwei Päpste als Autoren / Alois Halbmayr // Tiroler Sonntag. – 2013. – 11 Juli 2013. – S. 3.

19. Hüsselbuch B. «Glaube dient auch dem Gemeinwohl». Vatikan – Erste Enzyklika von Papst Franziskus – Vorarbeit von Papst Benedikt XVI / Bernhard Hüsselbuch // Sonntagsblatt. – 2013. – № 28 (14.07.2013). – S. 3.

20. Josef Kardinal Ratzinger. Ein neues Lied für den Herrn. Christusglaube und Liturgie in der Gegenwart / Josef Kardinal Ratzinger. – Freiburg im Breisgau : Herder, 1997. – 224 s.

21. Josef Kardinal Ratzinger. Gott ist uns nah. Eucharistie: Mitte des Lebens / Josef Kardinal Ratzinger // Herausgegeben von Stephan Otto Horn und Vinzenz Pfnür. – Augsburg : Sankt-Ulrich-Verlag, 2001. – 160 s.

22. Josef Ratzinger. Benedikt XVI. Über den Heiligen Geist / Josef Ratzinger. Benedikt XVI. – Augsburg : Sankt Ulrich Verlag, 2005. – 143 s.

23. Laun A. Entscheide Dich für Gott! Der Glaube lässt sich nicht vererben / Weihbischof Andreas Laun // Vision 2000. – 2010. – № 5. – S. 5.

Марциновская Дарина. Роль рационального в религии в интерпретации папы Бенедикта XVI. В статье рассматривается проблема рационального в религиозной вере на примере учения кардинала Йозефа Ратцингера – папы Бенедикта XVI. На фундаментальных трудах папы раскрывается место рационального в становлении системности и истинности христианства как наиболее универсальной и рациональной религиозной культуры. Анализируется трактовка папой Бенедиктом XVI роли рационального в социальной природе религиозной веры как синтеза истины и христианских добродетелей веры, надежды и любви, в основе которого лежат морально-этические доминанты, обоснованные святым папой Иоанном Павлом II.

Ключевые слова: папа Бенедикта XVI, рациональное в религиозной вере, христианская религия, религиозная культура, христианские добродетели.

Martsinovska Daryna. The Role of Religion in Pope Benedict XVI's Rational Interpretation. The article deals with the problem of rational in the religious faith by the example of Cardinal Joseph Ratzinger – Pope Benedict XVI's teaching. The place of rational in the development of systematicity and truth of Christianity as the most universal and rational religious culture is revealed in pope's fundamental works. Pope Benedict XVI's interpretation of the role of rational in the social nature of religious faith as a synthesis of truth and Christian virtues of faith, hope and love, on the basis of moral and ethical dominating ideas, founded by saint Pope John Paul II, is analyzed.

Key words: Pope Benedict XVI, the rational in religious faith, Christian religion, religious culture, Christian virtues.